

פרשת אייכמן

הזיכוח הגדול

לפני מספר שבועות יצא פרופסור מרטין בובר בתביעה שאדולף אייכמן לא יוצא להורג. מיד הוערם על מחאות חרפות ולעג על ראשו הכסוף של הפילוסוף מירושלים. לבסוף, כאשר נדמו הקולות, נרמה היה כי תם הזיכוח.

אולם אותם ישראלים שעקבו אחר הלכי הרוחות בעולם, ידעו כי הזיכוח רחוק עדיין מסיימו. החל בו ויקטור גולאנץ, המו"ל היהודי מלונדון, במאמר שפירסם לייף האמריקאי בספטמבר אשתקד, "רק אלוהים יכול לשפוט את אייכמן", כתב גולאנץ, "והיצע כי הנציא יישלח לעבוד בקיבוצים, לצד ישראלים צעירים."

לייף הוצף בכתיבתו שובה, בעד ונגד המתת אייכמן. כומר קאתולי מאתונה הצדיק את ההמתה; אנגלי בשם מחילי פיש הציג: "לשחרר את אייכמן ולתלות את גולנץ". הוסיף קורא הולנדי מרוטרדם: "אילו אומץ אייכמן עליידי רב יהודי, בהיך תו תינוק, לא היה מגיע לאן שהגיע. דבר המוכיח כי ההכרה היא שהשחיתה אותו, ולכן היא האשמה."

האם הוא ראוי? השבוע התלקח הזיכוח שנית, הפעם בפאריס. פתח בו השבועון הניפוץ ביותר בשפה הצרפתית, פארי מאץ. מיר גופרואה, שליחו של השבועון במשפט אייכמן, ציטט מכתב שמצא בביתו עם שובו מירושלים: "כיצד יתכן שלא לקחת עמך אקדח? היתה לך הזדמנות מצוינת ל"חטל את המפלצת והחמצת אותה. אתה מטומטם עלוב."

השבועון עצמו לא נקט עמדה. אך הזיכוח שהקדיש לזיכוח זה שבעה עמודים הוכיחה את החשיבות שיש לנושא זה בימינו דעת-הקהל העולמית. ברובה המכריע, אין זו דעת-הקהל המצדיקה את משעי הזנאים. מדריכות אותה בעיקר השאלות העקרוניות: האם תכפר הריגת אייכמן על הפשע התהומי נגד העם היהודי ונגד היהודים? האם הוצאתו להורג לא תסמל סילוק-השבונות הרדי וסופי?

הביע זאת פארי מאץ בכותרת שהתנו-ססה בראש מאמרו: "האם ראוי אייכמן להיות מוצא להורג?"

משפט

כללי הצדק הטבעי

אחד העקרונות שעליהם מושתת חוק העמים, דורש כי צדק חייב לא רק שישעשה, אלא גם שיראה לעיני כל כי הוא נעשה. השבוע, כאשר הוציא שופט השלום ב"אשקלון, אהרון חייבי, את פסק-דינו בחקר רת מותם של שלושת הצעירים הערביים מחיפה (הטולט הזה 1255 והלאה), נפגע עקרון זה קשות.

קבע השופט לאחר שחקר את העדים בלי נוכחות הקרובים או פרקליטים, כי מצא שלא היו פגיעות מתוך התעללות בשלוש הגופות. היה זה צדק, שרבים התקשו לראות כי אמנם נעשה.

דלתיים סגורות לגמרי. התחלת הזיכוחים המשפטיים בתיק זה היתה שיגרתית וגלוויה: צל פי בקשת קרובי ההרוגים מונה השופט חייבי כחוקר סיבות מות, לברר מה היו מסיבות הריגתם של השלושה. בלב המשפחות, ובלב חלקים ניכרים של הציבור הערבי, קונן החשד כי הריגת הצעיר רים היתה מלחמה במעשי התעללות. עתה, ניתן היה לקחת, יוסרו חששות אלה. הסביר עורך-הדין ד"ר יעקב ירור, אחד מארבעת הפרקליטים: "אני רוצה בטיהור שמו הטוב של צה"ל."

אולם כבר בישיבה הראשונה הסתבר כי הטיפול בתיק זה לא יהיה שיגרתית. התברר כי המשטרה אף לא הפיקנה תיק חקירה של המיקרה. כאשר הוזמנו אנשי צבא להעיד על הניסיונות הופיע באיכות היועץ המשפטי, עורך-דין גבריאל בר, ולצידו הפרקליט הראשי של צה"ל, אלודי-משה מאיר שטרנ"ב, בר, ודרשו מהשופט כי החקירה תתנהל בדלתיים סגורות.

בספטל הפרקליטים חלה תנועה. ירור חיזה את הדעה כי יש להסכים לבקשת בר; שלושת עמיתיו סברו אחרת. כדי לאפשר לשלושה התייעצות בלתי-מופרעת, החליף ירור את מקומו ביניהם. ואז נשמע קולו של בר, שהמשיך וביקש מהשופט כי לא רק הקהל יוצא מן האולם, אלא גם הקרובים

• עורכי-הדין פישל הרצברג, חנא נקא, רח, אברהם פישמן.

המפלגה הליברלית עומדת להעמיד את שאר המפלגות בפני עובדה קיימת ולהניח על שולחן הכנסת הצעת-חוקה.

בהצעה זו תבוא הגדרה מלאה ומפורטת של זכויות האזרח וחובותיו, בצורה שתיתן לבית-המשפט העליון את הסמכות לבטל חוקים, ושתקבע כי שינוי החוקה עליידי הכנסת אפשרי רק ברוב של שני-שלישים לפחות. כדי להימנע מן המכשול הדתי, תפסח החוקה על כל הנקודות השנויות במחלוקת בין המחנה הדתי-והמחנה החילוני, ובזאת ישמט מידי בן-גוריון הטכסיס העיקרי שאיפשר לו למונע קבלת חוקה במשך 14 שנות קיום המדינה. ההצעה תעורר זיכוח סוער בכל המפלגות, ובייחוד במפא"י ובמפלגות הדתיות. על כן ידרשו היוזמים לתת בעניין זה תופש-הצבעה לכל ח"כ, ללא משמעת סיעתית, בסענה שזה עניין מצפוני יסודי.

כמרכן יציעו הליברלים מחדש הצעת-חוק בעניין מכשירי האזנה, אם שר-המשפטים לא יקיים את הבטחתו להגיש הצעה משלו על נושא זה. הצעה אחרת של הליברלים שתועלה מחדש: הצעת חוק שתמנע בעד פקידים ממשלתיים, שהתפטרו מתפקידם, לקבל עבודה בחברות עמט קיימו יחסים לפני כן בתוקף תפקידם. המטרה: למונע שיחיד פקידים על-ידי הבטחת משרות שמנות בעתיד.

לפי כל הסימונים, לא יתקיימו הבחירות להסתדרות בשנה הבאה. אם לא יחול שיפור ניכר במצבה של מפא"י, מני וגמור

ההסתדרות משרות שמנות בעתיד.

ההסתדרות משרות שמנות בעתיד.

"מה נשתנה?"

עם מפלגה זו, שיש לה רוב מוחלט במוסדות ההסתדרות, להחליט על זחיית הבחירות בשנתיים, עד לבחירות הקרובות לכנסת. יחד עם עלולות להידיחות גם הבחירות לרשויות המקומיות. מפלגות המיעוט בהסתדרות יתנגדו, כמובן, להצעה זו. על רקע זה עשויים לבוא לבירור ההאשמות ההודיות בצמרת מפא"י, ובייחוד סענת נציגי מפא"י בהסתדרות כי השרים הכלכליים ואלמוגי רוקנו את תפקידיהם מתוכנם, על-ידי כך שפנו מעל לראשיהם לזועדי הפועלים האירגנו את מסע-ההתערורות נגד תוספת-היוקר.

הטכמים הבא של מפא"י למוניעת עליית שכר: קבלת עקרון חדש לקביעת השכר.

לפי עקרון זה, לא יהיה עוד השכר במקצוע אחד צמוד לשכר במקצוע שני, אלא ייקבע בכל ענף בנפרד. תוך צמידות לתפוקה הלאומית הנקייה באותו ענף. לפועלים בענף מסויים תאושר העלאת-שכר רק אם התפוקה הנקייה בענף עלתה, אפילו אם לפועלים עצמם יש השפעה מועטת בלבד על עליית התפוקה, הקשורה בעיקר במיכון, ביעול הייצור, וכו'.

מצרדי הצעה זו במשרד האוצר טוענים כי יתכנס לתוקפה כבר בחודשים הקרובים.

פירוש הדבר למעשה: לא תשלום תוספת-היוקר בחודש יולי, כמובטח, על אף העליה הגדולה באינדקס. על כן אפשר לצפות לחידוש התיססה וההפגנות בקרב הפועלים, שידרשו תשלום תוספת-יוקר מדי חודש בחודשו.

צפוי מאבק על ירושת מקומו של זלמן מילשטיין בראש שירות התעסוקה.

לאחר מעצרו של מילשטיין, מני וגמור עם אחדות העבודה להכניס איש משלה. מוצעים כבר שני מועמדים לתפקיד זה: נתן אלמוזלינו, איש האיגוד המקצועי, ורוזוב, איש שרות התעסוקה המרצליה. לעומת זאת, שראתה עד כה את שירות התעסוקה כאחוזתה הבלעדית, מעוניינת להכניס לראשות השירות את ישראל כרמי, ראש לשכת העבודה בתל-אביב, ואויבו המושבע של מילשטיין. במאבק זה יצדדו נותני העבודה במפא"י.

וסניגוריהם. "חזור למקומך", אמר ירור לעורך-הדין פישמן שסינה לו את מקומו, "לזה מתנגד גם אני."

באזני השופט טען: "זוהי פרוצדורה אינקוויזיטורית. רק במשפט שהוא אינקרי-זיציה ייעשה כך!"

השופט דחה את ההמשך עד להשמעת החלטתו. כאשר התחדש המשפט, הודיע כי נענה לבקשת בר, וכי אף הספיק לערוך את החקירה כמבוקש, בלי נוכחות הקרובים וסניגוריהם. כי החקירה "מגלה שיטת הת-גוננות כוחות הבטחון מפני מסתננים וכן שיטת המאבקים והמלחמה למניעת חריית שליחי האויב בשני הכיוונים."

תעודת השר. מיד פנו הפרקליטים לביית-המשפט העליון, בבקשה שיפסוק כי השופט חייבי נהג שלא כדיון, וכי יש לנהל את החקירה בנוכחותם.

או הציג גבריאל בר אישור חתום בידי דויד בן-גוריון, לפיו קבע, כי אין לחקור עדים בנושא זה, כדי לא לפגוע בבטחון המדינה. "האישור הזה היה בכיסי כאשר הופעתי בפני השופט חייבי", הסביר בר. "היועץ המשפטי החליט שלא לבקש, על

היועץ המשפטי החליט שלא לבקש, על

סמך התעודה הזאת, את הזכות כי אותן עדויות יהיו חסויות ולא יושמעו, אלא רק כי הן ייגברו בדלתיים סגורות, בנוכחות השופט בלבד."

בר ידע מה כוחה של תעודה זו, שהת-בססה על תקדים משפטי מלפני 11 שנה. או נאסר על המשוררת הקומוניסטית חיה קרמון לצאת את הארץ ושר הפנים הציג תעודה מאת שר הבטחון, בה צויין כי אין לחקור לסיבות האיסור מסיבות כסחון. ה-תעודה התקבלה והפכה מאז נשק בידי שר הבטחון.

שלושת השופטים העליונים דחו את בק-שת הקרובים. בהנמקה העיקרית. צלל השופט שמעון אגרנט בים של ציטוטים משפטיים, קבע כי חקירת סיבות מות אינה משפט רגיל ועל כן אפשר לנהלה שלא בנוכחות הקרובים ופרקליטיהם. לדעה זו הצטרף השופט משה לנדוי. ואילו השופט אלפרד ויתקון הטעים: "... למסקנה זו צלינו להגיע... על סמך תעודת שר הבטחון." הוא הוסיף ופירש: "... נראה לי כי לפחות הזכות להיות נוכח ולדעת את ה-חומר המובא לפני השופט החוקר, מן הזכר-יות היא שאין לשלל, כדרך כלל, מן האדם המעוניין, בלי פגיעה בכללי הצדק הטבעי. אך לא מצאתי בהוראתו של החוק המאפשרת ניהול חקירה בדלתיים סגורות רמו לכך, שאף את האדם המעוניין מותר להוציא מכי לל הדיונים..."

אולם מול תעודת שר הבטחון, אין ל-שופטים ברירה אלא לעשות מה שהגיבון מגדירו כפגיעה בכלל הצדק הטבעי. היה זה הלכת העגום ביותר מכל הפרשה. אי-אפשר היה שלא לשאול את השאלה: האם כל פעם שהדבר נוח לשר-הבטחון חייבת להתבטל כל מערכת החוקים עד כדי כך ששופטים יאלצו להוציא מסקרדין ה-סוגעים, בכללי הצדק הטבעי."